

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 76/08-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 31. júla 2008 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Jána Lubyho v konaní o sťažnosti J. B., P., zastúpeného advokátom JUDr. T. B., P., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 37 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd postupom Prezídia Policajného zboru, Úradu boja proti korupcii, odboru boja proti korupcii Západ v Nitre v konaní vedenom pod sp. zn. ČVS: PPZ-20/BPK-Z-2006, za účasti Prezídia Policajného zboru, Úradu boja proti korupcii, odboru boja proti korupcii Západ v Nitre, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. B. na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 37 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd postupom Prezídia Policajného zboru, Úradu boja proti korupcii, odboru boja proti korupcii Západ v Nitre v konaní vedenom pod sp. zn. ČVS: PPZ-20/BPK-Z-2006 p o r u š e n é b o l o .

2. Prezídium Policajného zboru, Úrad boja proti korupcii, odbor boja proti korupcii Západ v Nitre je p o v i n n é uhradiť J. B. trovy právneho zastúpenia v sume 6 296 Sk (slovom šesťtisícdeväťdesiatšesť slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. T. B., P., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 76/08 z 28. februára 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť J. B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 37 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) postupom Prezídia Policajného zboru, Úradu boja proti korupcii, odboru boja proti korupcii Západ v Nitre v konaní vedenom pod sp. zn. ČVS: PPZ-20/BPK-Z-2006 (ďalej len „úrad boja proti korupcii“) pri jeho výsluchu ako svedka pred vyšetrovateľom úradu boja proti korupcii.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol na 16. marec 2007 predvolaný ako svedok na výsluch na úrade boja proti korupcii. V stanovený deň sa sťažovateľ dostavil na výsluch spolu so svojím právnym zástupcom. Napriek žiadosti sťažovateľa, aby mohol byť pri výsluchu prítomný aj jeho právny zástupca, vyšetrovateľ úradu boja proti korupcii tejto žiadosti odmietol vyhovieť, čo odôvodnil tým, že Trestný poriadok neumožňuje právne zastupovanie svedka v trestnom konaní, a následne vykonal výsluch sťažovateľa. Dňa 22. marca 2007 sťažovateľ podal podnet Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „úrad špeciálnej prokuratúry“) na preskúmanie postupu vyšetrovateľa úradu boja proti korupcii. Prokurátor úradu špeciálnej prokuratúry sťažovateľovi listom sp. zn. VII/2 Gv 110/06 z 23. júla 2007 (až po urgencii sťažovateľa)

oznámil, že postup vyšetrovateľa úradu boja proti korupcii považuje za zákonný, čo zdôvodnil tým, že platný Trestný poriadok neumožňuje vyšetrovateľovi dovoliť prítomnosť právneho zástupcu pri výsluchu svedka. Sťažovateľ stanovisko úradu špeciálnej prokuratúry nepovažoval za správne a opakovaným podnetom v zmysle § 34 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov sa domáhal u nadriadeného prokurátora opätovného preskúmania postupu vyšetrovateľa úradu boja proti korupcii a prokurátora úradu špeciálnej prokuratúry. Špeciálny prokurátor úradu špeciálnej prokuratúry listom sp. zn. VII/2 Gv 110/06 z 11. septembra 2007 opakovaný podnet sťažovateľa odložil ako nedôvodný s tým, že postup *„podriadeného prokurátora a vyšetrovateľa považuje za správny.“*

Podľa sťažovateľa postupom úradu boja proti korupcii boli porušené jeho základné práva podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a podľa čl. 37 ods. 2 listiny.

V sťažnosti sa sťažovateľ domáhal, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom úradu boja proti korupcii bolo porušené jeho základné právo na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a podľa čl. 37 ods. 2 listiny. Súčasne žiadal, aby mu ústavný súd priznal náhradu trov právneho zastúpenia.

Úrad boja proti korupcii sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Č. p.: PPZ-119/BPK-Z-2008 z 13. marca 2008 doručeným ústavnému súdu 19. marca 2008, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Ako účastník konania, proti ktorému sťažnosť smeruje, vyjadrujeme svoje súhlasné stanovisko s postupom vyšetrovateľa PZ z našej súčasti, ako orgánu činného v trestnom konaní v trestnej veci vedenej na našej súčasti pod ČVS: PPZ-20/BPK-Z-2006, ktorý konal v súlade so zákonom, v súlade s Trestným poriadkom, ak v trestnom konaní osobe v procesnom svedka neumožnil jej právne zastupovanie, nakoľko Trestný poriadok takýto postup neumožňuje. Vyšetrovateľ PZ ako orgán činný v trestnom konaní pri výkone svojich právomocí podľa nášho názoru konal správne, a len v rozsahu ako mu to zákon umožňuje, s čím sa stotožnil aj prokurátor vykonávajúci dozor nad zákonnosťou v rámci prípravného konania.“

Sťažovateľ reagoval na vyjadrenie úradu boja proti korupcii podaním doručeným ústavnému súdu 27. marca 2008, v ktorom uviedol, že nemá ďalšie návrhy na doplnenie dokazovania, a zároveň vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania pred ústavným súdom.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a za podmienok ustanovených zákonom.

Sťažovateľ zároveň namietal aj porušenie čl. 37 ods. 2 listiny, podľa ktorého každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania.

Ústavný súd si za účelom overenia pravdivosti skutkových tvrdení sťažovateľa a posúdenia dôvodnosti sťažnosti vyžiadal príslušný spisový materiál, ktorý bol ústavnému súdu doručený 19. marca 2008. Na základe obsahu tohto spisu v kontexte uvedeného ústavný súd posúdil sťažnosť a dospel k záveru, že je dôvodná.

Z vyžiadaného spisového materiálu vyplýva, že sťažovateľ bol 16. marca 2007 ako svedok predvolaný na výsluch, pričom pred jeho začatím požiadal o prítomnosť svojho advokáta pri tomto úkone. V zápisnici o tomto výsluchu je zaznamenané, že vyšetrovateľ úradu boja proti korupcii neumožnil účasť advokáta na tomto úkone s odôvodnením, že ide o výsluch svedka.

K posúdeniu, či v danom prípade bolo postupované v súlade s uvedenými ustanoveniami ústavy a listiny, ústavný súd konštatuje, že k prítomnosti advokáta pri výsluchu svedka v trestnom konaní sa už zaoberal, a to konkrétne v náleze ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 248/07, kde orgán verejnej moci odmietol prítomnosť advokáta pri výsluchu sťažovateľa v postavení svedka, a ústavný súd vyslovil, že jeho postupom bolo porušené základné právo podľa čl. 47 ods. 2 ústavy.

Ústavný súd v ňom uviedol, že základné právo podľa čl. 47 ods. 2 ústavy sa priznáva vždy, keď sa rozhoduje o právnom postavení oprávnenej osoby. Takéto právo totiž podľa jazykového výkladu, tak aj vzhľadom na podstatu a zmysel práva (teda podľa teleologického výkladu) patrí každému občanovi pred súdmi, inými štátnymi orgánmi či orgánmi verejnej správy. Možno pripustiť, že by všeobecná úprava mohla toto právo obmedziť, pokiaľ by jeho absolútny výkon viedol k eliminácii iných práv garantovaných ústavným poriadkom, avšak samotný fakt, že toto právo nie je vo všeobecnej úprave vo vzťahu ku svedkovi výslovne upravené, nemôže viesť k záveru, že svedok nemá právo na právnu pomoc (I. ÚS 248/07).

Ďalej ústavný súd konštatoval, že pokiaľ je priznané právo na právnu pomoc občanovi pri podaní vysvetlenia v postavení obvineného, poškodeného a osoby zúčastnenej na strane jednej, nemožno mu nepriznať právo na právnu pomoc pri podaní svedeckej výpovede. Svedok má totiž právo za podmienok vyplývajúcich z § 130 Trestného poriadku odprieť výpoveď. Je preto namieste, aby mal možnosť poradiť sa o výkone tohto svojho práva. To platí hlavne pre situáciu, ktorú upravuje § 130 ods. 2 Trestného poriadku, podľa ktorého svedok je oprávnený odprieť vypovedať, ak by výpoveďou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe, svojmu príbuznému v priamom rade, svojmu

súrodencovi, osvojiteľovi, osvojencovi, manželovi alebo druhovi, alebo iným osobám v rodinnom alebo obdobnom pomere, ktorých ujmu by právom pociťoval ako vlastnú ujmu. Svedok je oprávnený odoprieť vypovedať aj vtedy, ak by výpoveďou porušil spovedné tajomstvo alebo tajomstvo informácie, ktorá mu bola zverená ústne alebo písomne pod podmienkou mlčanlivosti ako osobe poverenej pastoračnou starostlivosťou.

Zmyslom tohto ustanovenia je premietnutie ústavnej maximy zákazu donucovania k sebaobvineniu podľa čl. 47 ods. 1 ústavy.

Ak zákon vyžaduje, aby na začiatku výsluchu bola daná svedkovi možnosť, aby spontánne a súvislo opísal a vypovedal všetko, čo o veci vie, a odkiaľ sa dozvedel ním uvádzané skutočnosti, je mu súčasne umožnené, aby vo svojej výpovedi pominul to, čo (zo zákona ustanoveného dôvodu) pokladá pre seba (a pre zákonom vymenované osoby) za nebezpečné. A len vtedy, ak sú mu kladené upresňujúce či dopĺňajúce otázky, prislúcha mu oprávnenie odpoveď na ne odmietnuť. V takom prípade mu však nemožno uprieť právo na právnu pomoc advokáta, s ktorým musí mať možnosť sa poradiť, či informácia, ktorá by bola obsahom jeho odpovede, by nespôsobila trestné stíhanie jemu alebo osobe blízkej.

Ústavný súd opierajúc sa o materiálne chápanie ochrany ústavnosti ďalej poukazuje aj na svoju doterajšiu judikatúru, v ktorej sa priklonil k zásade prednosti ústavne konformného výkladu, čo v konaní o súlade právnych predpisov vyjadril týmto právnym názorom: „Keď právnu normu možno vysvetľovať dvoma spôsobmi, pričom jeden výklad je v súlade s ústavou a medzinárodnými dohovormi podľa čl. 11 ústavy a druhý výklad je s nimi v nesúlade, nejestvuje ústavný dôvod na zrušenie takej právnej normy. Všetky štátne orgány majú vtedy ústavou určenú povinnosť uplatňovať právnu normu v súlade s ústavou“ (PL. ÚS 15/98). Zo zásady ústavne konformného výkladu vyplýva tiež požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických osôb alebo právnických osôb. Inak povedané, všetky orgány verejnej moci sú povinné

v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd (II. ÚS 148/06).

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že v posudzovanom prípade postupom úradu boja proti korupcii v konaní vedenom pod sp. zn. ČVS: PPZ-20/BPK-Z-2006 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a podľa čl. 37 ods. 2 listiny, a to tým, že sťažovateľovi nebolo umožnené, aby ním zvolený advokát bol prítomný pri jeho výsluchu ako svedka. Z ústavnoprávneho hľadiska nie je žiaden dôvod, aby svedok na rozdiel od osoby podávajúcej vysvetlenie nemal právo na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a čl. 37 ods. 2 listiny. Prítom v žiadnom prípade nejde o to, že by orgán činný v trestnom konaní mal za povinnosť účasť advokáta v každom prípade zabezpečiť alebo odkladať vykonanie svedeckej výpovede len preto, že si svedok praje mať pri výsluchu svojho advokáta, ale len o povinnosť toto zastúpenie, resp. jeho prítomnosť, umožniť. Je preto vecou svedka, či sa rozhodne prísť na podanie svedeckej výpovede v sprievode svojho právneho zástupcu alebo sám.

Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a čl. 37 ods. 2 listiny.

Ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia v konaní vedenom advokátom JUDr. T. B., ktoré si vyčíslil a uplatnil v sume 6 296 Sk. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2006, ktorá bola 17 822 Sk. Úhradu priznal za dva uvedené úkony právnej služby v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, a to jeden úkon po 2 970 Sk a režijný paušál 178 Sk, čo spolu predstavuje sumu 6 296 Sk.

Priznanú úhradu trov konania je porušovateľ povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, nadobudne toto rozhodnutie právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. júla 2008